

Desafiar la norma a casa: experiències i estratègies de joves LGBT+ a la casa familiar i a la casa pròpia a la comarca del Bages*

Júlia Pascual-Bordas

Universitat de Barcelona (UB)
jpascualbordas@gmail.com

© de l'autora

Rebut: novembre de 2023

Acceptat: gener de 2024

Publicat: maig de 2024

Resum

La recerca en geografia s'ha centrat prioritàriament en l'espai públic, amb una absència d'estudis sobre les relacions de poder a l'escala domèstica. La llar és un espai primordial per construir la identitat, per això resulta clau posar-hi el focus per comprendre com operen les estructures socials de poder en la vida de les persones. Partint d'això, l'objectiu d'aquesta recerca és estudiar l'experiència de l'edat, el gènere i l'orientació sexual en diferents espais de casa per veure de quina manera es reproduïxen les relacions de poder quotidianament. A través d'una metodologia qualitativa, els Relief Maps, s'analitzen les experiències de vint-i-set joves LGBT+ de la comarca del Bages. Els resultats mostren com l'adultisme, el cissexisme i l'heterocentrisme operen configurant les vivències de les joves LGBT+ a casa. L'estudi destaca la centralitat dels espais domèstics en l'anàlisi de desigualtats socials.

Paraules clau: orientació sexual; gènere; edat; adultisme; interseccionalitat

* Aquest treball s'ha realitzat en el marc del Programa de Doctorat Interuniversitari en Estudis de Gènere: Cultures, Societats i Polítiques. Gràcies a les participants d'aquesta recerca per compartir les seves experiències. També agraeixo el suport de les meves directores de tesi, Maria Rodó de Zárate i Mireia Baylina Ferré, a les revisores d'aquest article pels seus suggeriments, i a la Laura Esteve Tomàs i al Pol Ribera Guàrdia per ser casa durant l'elaboració d'aquest article. Aquest projecte ha rebut finançament del programa de recerca i innovació Horizon Europe de la Unió Europea en virtut de l'acord de subvenció núm. 101039447.

Resumen. *Desafiar la norma en casa: experiencias y estrategias de jóvenes LGBT+ en el hogar familiar y en la propia casa en la comarca del Bages*

La investigación en geografía se ha centrado prioritariamente en el espacio público, con una ausencia de estudios sobre las relaciones de poder a escala doméstica. El hogar es un espacio primordial para la construcción de la identidad, por lo tanto, resulta clave poner el foco en él para comprender cómo operan las estructuras sociales de poder en la vida de las personas. Partiendo de esto, el objetivo de la presente investigación es estudiar la experiencia de la edad, el género y la orientación sexual en diferentes espacios del hogar para ver de qué manera se reproducen las relaciones de poder cotidianamente. A través de una metodología cualitativa, los Relief Maps, se analizan las experiencias de veintisiete jóvenes LGBT+ de la comarca del Bages. Los resultados muestran cómo el adultismo, el cissexismo y el heterocentrismo operan configurando las vivencias de los jóvenes LGBT+ en casa. El estudio destaca la centralidad de los espacios domésticos en el análisis de desigualdades sociales.

Palabras clave: orientación sexual; género; edad; adultismo; interseccionalidad

Résumé. *Défier la norme à la maison : expériences et stratégies des jeunes LGBT+ dans le foyer familial et à son propre domicile*

La recherche en géographie s'est principalement concentrée sur l'espace public avec une absence d'études sur les relations de pouvoir à l'échelle domestique. Le foyer est un espace fondamental pour la construction de l'identité, il est donc essentiel de le mettre au centre pour comprendre comment les structures sociales de pouvoir opèrent dans la vie des personnes. Partant de là, l'objectif de cette recherche est d'étudier l'expérience de l'âge, du genre et de l'orientation sexuelle dans différents espaces du foyer pour voir comment les relations de pouvoir se reproduisent quotidiennement. À travers une méthodologie qualitative, les Relief Maps analysent les expériences de vingt-sept jeunes LGBT+ de la comarque du Bages. Les résultats montrent comment l'adultisme, le cissexisme et l'hétérocentrisme façonnent les expériences des jeunes LGBT+ à la maison. L'étude souligne la centralité des espaces domestiques dans l'étude des inégalités sociales.

Mots-clés : orientation sexuelle ; genre ; âge ; adultisme ; interseccionalité

Abstract. *Challenging the Norm at Home: Experiences and Strategies of LGBT+ Youth in the Family Home and their Own Residence*

This research project in geography primarily focused on public space, with little study of power relations at a domestic level. The home is a fundamental space for identity construction, which is why it is crucial to focus on it to understand how social power structures operate in people's lives. Based on this, the objective of this research is to study the experiences of age, gender, and sexual orientation in different home spaces to see how power relations are reproduced on a daily basis. Using a qualitative methodology, the Relief Maps analyse the experiences of twenty-seven LGBT+ youths from the Bages region. The results show how adultism, cissexism, and heterocentrism shape the experiences of LGBT+ youth at home. The study emphasises the central focus on domestic spaces in the study of social inequalities.

Keywords: sexual orientation; gender; age; adultism; intersectionality

Sumari

1. Introducció	5. La interacció de l'adultisme i la cisheteronorma a la casa familiar
2. La llar i la intersecció entre edat, gènere i orientació sexual	6. Trencar amb l'adultisme i la cisheteronorma a la casa pròpia
3. Metodologia	7. Conclusions
4. El poder als espais de la casa	Referències bibliogràfiques

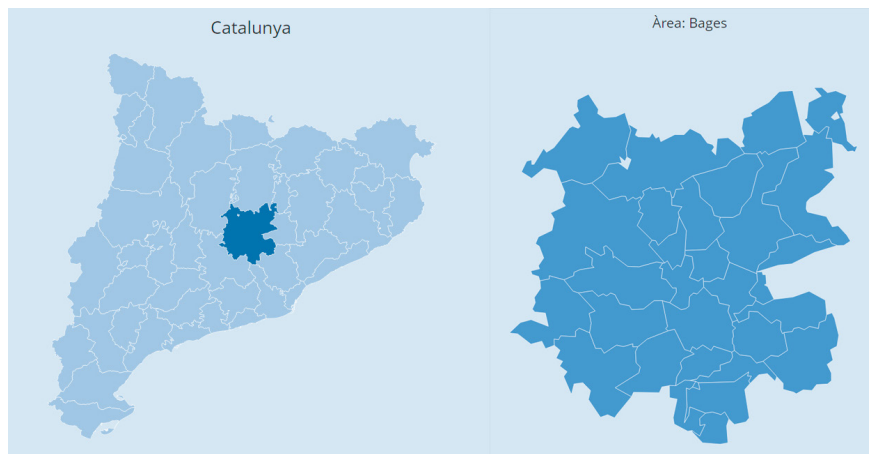
1. Introducció

L'espai domèstic i els eixos identitaris, com el gènere, l'edat i l'orientació sexual, es constitueixen mútuament (Johnston, 2019). Aquesta connexió entre la llar i la identitat està mediada per les normes socials i polítiques (Johnston, 2019), com ara el poder adult sobre les joves o la pressió per complir amb les expectatives socials de gènere i l'heterosexualitat. La casa¹ és un lloc clau per construir la identitat (Blunt i Dowling, 2006; Young, 2005) vinculada a la cisheteronorma² i al concepte de família nuclear (Pilkey et al., 2017; Johnston, 2019) i dissenyada per a aquesta (Blunt i Dowling, 2006). És un lloc on es barregen sentiments de pertinença i aïllament, intimitat i violència, desig i por, influenciat per significats, emocions, experiències i relacions socials (Blunt i Varley, 2004).

L'àmbit de la geografia ha centrat la major part de la recerca en l'estudi dels espais públics. No obstant això, a partir dels anys 70, la geografia cultural i humanística comença a explorar les dones en l'espai privat i quotidià (Garcia-Ramon, 1998). Tot i això, la recerca geogràfica no ha fixat prou l'atenció en la relació entre els llocs i les persones amb una identitat de gènere no normativa (Johnston, 2019). Fins fa pocs anys, la geografia havia dedicat una consideració escassa a la llar i els seus espais (Johnson, 2006). Específicament, l'estudi de les sexualitats encara és una àrea poc explorada (Santos, 2016) i la literatura que aborda la relació entre la joventut i la casa encara és limitada (Gorman-Murray, 2015). Aquest buit en la investigació geogràfica destaca la necessitat de comprendre més profundament com les estructures socials regulen i afecten la vida de les persones als espais quotidians. En articles anteriors hi he examinat les vivències i les discriminacions que experimenten les joves no heterosexuales en el si de la casa familiar al Bages (vegeu Pascual-Bordas i Rodó-Zárate, 2022). També he abordat com determinats espais de la llar, com ara el bany (vegeu Pascual-Bordas, 2023), funcionen com a llocs per construir i transgredir les

1. En aquest article el terme *casa* s'utilitza per fer referència a l'habitatge i/o a la llar de manera àmplia.
2. La cisheteronorma és l'expectativa social que assumeix que les persones són cisgènere (tenen el mateix gènere que se'ls va assignar al néixer) i heterosexuales (tenen atracció amorosa i/o sexual cap a persones del seu gènere «oposat»).

Figura 1. Mapa del Bages

Font: imatge extreta de l'Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT): <<https://www.idescat.cat/emex/?id=07>>.

normes sexuals i de gènere. Prenent això com a punt de partida, l'objectiu d'aquest estudi és conèixer les experiències i les estratègies de vint-i-set joves LGBT+³ de la comarca del Bages (vegeu la figura 1) a la casa familiar i a la casa on s'emancipen, d'ara endavant *casa pròpia*⁴. Les estratègies són pràctiques premeditades i amb intencionalitat que les joves decideixen dur a terme per tal d'adoptar o transgredir la cisheteronorma. En contraposició, les resistències són respostes esporàdiques, que emergeixen com a respostes a la pressió exercida per la cisheteronorma, sense ser necessàriament resultats d'eleccions deliberades. A través de preguntar a les joves com viuen la seva edat, el seu gènere i la seva orientació sexual en cinc espais diferents de cadascuna de les cases, la recerca pretén mostrar les desigualtats i les estratègies de les joves amb identitats de gènere i/o orientacions sexuals no normatives a l'espai domèstic. Mitjançant l'exploració i la comparació de les seves experiències en aquests dos habitatges, l'estudi mostra com la casa és un espai rellevant per comprendre estructures de poder com l'adultisme, el cissexisme⁵ i l'heteronorma; per la seva (re)producció i transformació.

3. Al llarg del text s'utilitzaran les sigles LGBT+ per fer referència a lesbianes, gais, bisexuals, trans i altres identitats de gènere i orientacions sexuals no normatives. Puntualment, les sigles canviaran quan es faci referència a un grup concret, per exemple, LGB per fer referència exclusivament a lesbianes, gais i bisexuals.
4. L'adjectiu *pròpia* fa referència a la casa on han escollit anar a viure després de la casa familiar. No implica la propietat de l'habitatge.
5. El cissexisme és el sistema social segons el qual totes les persones són, o han de ser, cisgènere, incloent-hi sistemes socials de privilegi per a les persones que són cisgènere i càstigs per a les que no ho són (Eisner, 2023).

L'article comença amb una revisió de la bibliografia sobre la casa com un espai central en la construcció i l'expressió de la identitat i en els efectes que tenen les estructures socials en la vida de les joves LGBT+. Continua amb l'impacte emocional que provoca la resposta de la família envers la diversitat afectiva, sexual i/o de gènere de les joves i en com aquestes viuen experiències complexes resultants de la interacció d'opressions simultànies. En l'apartat de metodologia s'hi presenta el context geogràfic de la recerca, les tècniques de la recollida de dades, la selecció de les persones entrevistades i les característiques de les participants. L'article segueix amb la discussió sobre les experiències de les joves LGBT+ a la casa familiar i la casa pròpia. En primer lloc, es presenta com les dinàmiques de poder basades en l'edat, el gènere i l'orientació sexual es tradueixen en l'ús i el control als espais de la casa familiar i com aquestes es dilueixen a la casa pròpia, mostrant com la casa representa un espai on es reproduïxen les estructures de poder que ens permet conèixer amb més profunditat el funcionament d'aquestes. En segon lloc, s'hi descriuen les dinàmiques adultistes i com aquestes imposen determinades normes de gènere i sexualitat a les joves dins la casa familiar. Per últim, es presenta com el domini cisheteronormatiu i el poder adult present a la casa familiar es transforma quan les joves marxen a la casa pròpia. L'article finalitza amb les conclusions principals dels resultats de la recerca i les contribucions d'aquesta.

2. La llar i la intersecció entre edat, gènere i orientació sexual

L'espai públic i l'espai privat s'han distingit com si fossin dues esferes independents (Pateman, 1983). Tot i això, les relacions socials de poder estructuren l'esfera privada (Plummer, 2003) i viceversa. Els llocs i les experiències que s'hi donen no són neutres, sinó que estan impregnats per la cisheteronorma, que genera malestar a les persones LGBT+ i reforça la relació asimètrica entre l'heterosexualitat i la resta d'expressions i identitats no normatives (Valentine, 1993). Rodó-Zarate i Baylina (2019) realitzen una revisió bibliogràfica sobre els principals treballs de les geografies de les sexualitats en els últims anys. Aquests subratllen el paper dels llocs en la configuració de la identitat sexual i de gènere, així com en la seva construcció des d'una concepció hegemònica del gènere i la sexualitat, com passa, per exemple, en el cas de la casa. No obstant això, les persones LGBT+ desafien la concepció de la llar vinculada a l'heteronorma mitjançant pràctiques quotidianes a casa seva (Elwood, 2000; Gorman-Murray, 2006, 2012), com poden ser la transgressió de l'heteronorma, la construcció d'aliances entre elles o la visibilització de la seva identitat a través de la materialitat de la casa (vegeu Pascual-Bordas, en revisió). La casa i el barri poden ser espais de resiliència per a persones LGBT+, en els quals es poden expressar lliurement sense por de viure situacions de discriminació. Malgrat això, per a les persones LGBT+ que conviuen amb famílies amb ideologies hegemòniques, la casa pot ser un espai d'aïllament, rebuig i violències (Valentine, 1993). Les famílies no sempre rebutgen la identitat dissident de les criatures i de les joves, de fet, pares i mares d'infants trans han

contribuït a fer-los visibles i a adquirir drets en el context de l'Estat espanyol (Langarita et al., 2023; Platero, 2014). Tot i això, la investigació mostra que la relació entre la joventut LGB i la seva família és complexa (D'Augelli et al., 2006) i que la resposta de membres de la família a la identitat de gènere i/o a l'orientació no normativa de les joves LGB pot derivar en conflictes intrafamiliars (D'Augelli et al., 1998; Savin-Williams, 2001). Les reaccions de rebuig per part de les membres de la seva família té afectacions en l'autoestima i la confiança de les persones LGBT+ (Formby, 2011; Valentine et al., 2003). Per aquest motiu, investigar sobre el benestar de joves LGBT+ i la influència de la família pot proporcionar informació valuosa per intervenir en un camp poc explorat (Bouris et al., 2010; D'Augelli, 2005).

L'edat és un factor social que dona lloc a situacions particulars de desigualtat en el context d'una societat adultocentrada. Per aquesta raó, tal com exposen Hopkins i Pain (2007), aplicar una mirada interseccional als estudis sobre joves i discriminacions en pot enriquir la comprensió i l'abordatge de les experiències. En aquest estudi, la meua intenció és incorporar la perspectiva interseccional per comprendre la complexitat d'eixos d'opressió i privilegi que intervenen en les experiències de joves LGBT+ a casa. El terme *interseccionalitat* és introduït per Crenshaw (1989, 1991) per descriure la perspectiva que té en compte com diferents categories socials com ara la raça, el gènere i la classe social interactuen simultàniament provocant configuracions concretes d'opressió i de privilegi. Aquest concepte condueix a realitzar una interpretació més completa i complexa de les situacions de desigualtat, i això possibilita un enfocament que considera múltiples dimensions implicades en la discriminació. L'ús d'aquesta perspectiva en els estudis de sexualitats permet explorar de quina manera unes altres categories socials intervenen en la discriminació (Taylor et al., 2010). En aquest estudi s'hi utilitza un enfocament de complexitat intracategòrica (McCall, 2005) que permet explorar com es combinen determinats eixos de desigualtat, en aquest cas, l'edat, el gènere i l'orientació sexual. Tot i que la recerca se centra principalment en aquestes tres categories, se'n tenen en compte unes altres que són socials, com ara la religió, la raça i l'etnicitat, la classe social, la diversitat funcional, la salut mental, el lloc de residència, la situació administrativa i les llengües principals per comprendre l'experiència de les participants.

3. Metodologia

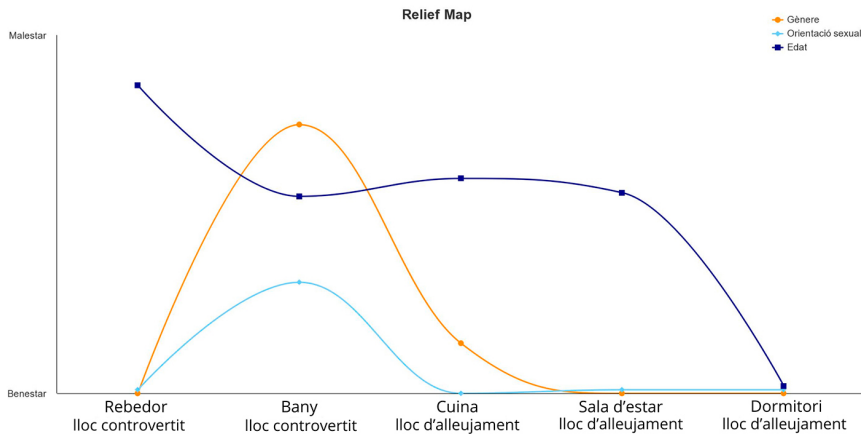
Per tal d'assolir els objectius de la investigació, utilitzo una metodologia qualitativa que té en compte l'esfera geogràfica, psicològica i identitària, considerant els espais de la pròpia casa com a llocs en els quals es reproduïxen dinàmiques de poder derivades i sustentades per l'estructura social. D'aquesta manera, la recerca fa visible i aporta comprensió sobre la complexitat dels processos emocionals relacionats amb les desigualtats provocades per l'edat, el gènere i l'orientació sexual de joves LGBT+ a dins la casa familiar i la casa pròpia.

La investigació es contextualitza a la comarca del Bages, constituïda per una ciutat mitjana, Manresa, de 77.452 habitants, i altres municipis d'entre 179

i fins a 10.820 habitants (IDESCAT, 2022). El Bages se situa a la Catalunya Central, fora de l'àmbit metropolità de Barcelona. En l'àmbit de la geografia, hi ha una bibliografia escassa i poc visibilitzada sobre l'estudi de sexualitats a l'àmbit rural, en comparació amb l'àmbit urbà, des d'una perspectiva interseccional (Garcia i González, 2019). Per aquest motiu, la present recerca pretén donar visibilitat a les experiències de les persones que han crescut i/o que viuen fora d'un àmbit metropolità, ja que la recerca sobre persones LGBT+ s'ha centrat principalment en l'estudi de grans ciutats (Langarita Adiego et al., 2019; Myrdhal, 2013; Rodó-Zárate, 2022), i això contribueix a mantenir les experiències de les persones LGBT+ en ciutats petites o mitjanes i en les zones rurals invisibles (Langarita Adiego, 2020).

La recollida de dades va tenir lloc entre juny de 2021 i febrer de 2022, període durant el qual es van aplicar restriccions relacionades amb la pandèmia de la covid-19, com ara el toc de queda i les limitacions de mobilitat entre regions, que van obligar les persones a romandre a casa seva. La recollida de dades consisteix en trobades individuals, la majoria de les quals es van dur a terme presencialment, mentre que dues es van realitzar mitjançant videotrucades, estructurades en tres parts: l'entrevista semiestructurada, els Relief Maps i el tancament. L'entrevista inclou preguntes sobre l'experiència de la identitat de gènere i l'orientació sexual al llarg de la vida i, particularment, a la casa familiar i la casa pròpia. Després, les participants omplen els Relief Maps, una eina que permet recollir, analitzar i visualitzar les dades des de la perspectiva interseccional (Rodó-de-Zárate, 2013). Els Relief Maps permeten veure la relació entre tres dimensions: les estructures de poder (dimensió social), l'experiència viscuda i els efectes sobre les emocions (dimensió psicològica) i els espais físics quotidians (dimensió geogràfica). Les participants d'aquest estudi han omplert els Relief Maps mitjançant l'eina digital <<https://www.reliefmaps.cat/ca/>>. En el cas d'aquesta recerca, he pres l'edat, el gènere i l'orientació sexual com a eixos de la dimensió social per tal d'identificar la complexitat d'experiències que resulten de la intersecció d'aquests tres eixos en cinc espais de la casa familiar i la casa pròpia: el rebedor, la sala d'estar, la cuina, el dormitori i el bany (vegeu-ne un exemple a la figura 2). L'elecció dels espais de la casa té a veure amb l'objectiu d'identificar les dinàmiques que poden tenir lloc en cadascun: el rebedor com un lloc de transició, com una frontera entre el que és públic i el que és privat (Rosselin, 1999) que pot aportar informació sobre la porositat de l'espai públic/privat; la sala d'estar com un espai de reunió i d'interacció entre persones que comparteixen habitatge; la cuina com un espai compartit i relacionat amb tasques de cura que no s'ha estudiat en profunditat en relació amb la dissidència sexual i de gènere, i el dormitori i el bany com a espais possiblement relacionats amb la intimitat. Preguntant a les participants sobre les seves experiències i reflexions específiques per a cadascun d'aquests espais de la casa, els Relief Maps permeten realitzar una comparació sistemàtica de les experiències, i contribueixen a dur a terme una anàlisi matisada dels espais domèstics, tenint en compte els diferents significats, experiències i resistències que es produeixen a cada espai, desafiant d'aquesta manera les perspectives

Figura 2. Relief Map del Pau a la casa familiar

Font: elaboració pròpia.

homogeneïtzadores de la casa. Els Relief Maps faciliten la connexió entre les dimensions emocional i espacial amb els eixos de discriminació. A través de preguntes específiques sobre cada espai domèstic, els Relief Maps guien les participants cap a un procés reflexiu que possibilita l'obtenció d'experiències més detallades i enriquidores en comparació amb les respostes més generals obtingudes mitjançant entrevistes. Les participants han omplert dos Relief Maps, un per a cadascuna de les cases estudiades. Els Relief Maps impulsen un procés reflexiu que permet que les persones identifiquin discriminacions quotidianes sovint normalitzades. Això pot tenir un impacte emocional en les participants relacionat amb la presa de consciència de les opressions i els privilegis. Per això reservava un espai de tancament perquè elles expressessin com se sentien durant la trobada. També proporcionava informació sobre els serveis públics d'atenció a la sexualitat de joves LGBT+ i les violències masclistes, així com contactes de col·lectius feministes i LGBT+.

Per tal d'arribar a les participants, vaig utilitzar un missatge de difusió que van distribuir el Servei d'Atenció Integral LGTBI del Bages i del municipi de Manresa, així com el col·lectiu LGBT+ de Manresa 'l'Aldarull' i altres col·lectius juvenils i persones concretes del territori. D'aquesta manera van contactar amb mi un total de vint-i-set persones d'entre 18 i 29 anys que s'identificaven com a LGBT o altres identitats i/o orientacions no normatives que havien crescut o viscut a la comarca del Bages i que havien viscut un temps en una casa pròpia, emancipades de la casa familiar. Aquest últim requisit era necessari per poder comparar les experiències a la casa familiar i la casa pròpia i veure si hi havia diferències entre aquests dos habitatges. A la taula 1 hi apareixen els termes originals amb els quals s'identifiquen les participants.

Taula 1. Identitat de gènere i orientació sexual per nombre de participants

Identitat de gènere	Orientació sexual
11 dones cis	8 bisexuals
6 homes cis	5 gais
2 homes trans	5 lesbianes
2 dones trans	2 lesbianisme polític
2 <i>mariques/marikas/maricons</i>	2 <i>mariques/maricons</i>
1 no-binari trans masculí	1 no definida
1 home en qüestionament	1 pansexual
1 no-binària	1 heterosexual
1 gènere fluid	1 dona que li agraden les dones
	1 homosexual

Font: elaboració pròpia.

La casa familiar de les participants d'aquest estudi està constituïda per famílies heteronormatives formades per una mare i un pare, a vegades divorciats, i sovint amb germanes i germans. La casa pròpia, generalment, és compartida amb altres joves LGBT+ o respectuoses amb la dissidència sexual i de gènere o amb parelles, i alguna de les participants viu sola. La mostra és semblant en algunes categories socials, com ara la raça o l'ètnia, la religió, la classe social, la llengua, la diversitat funcional i el nivell d'estudis. En relació amb la classe social, les participants s'identifiquen amb la mitjana o baixa, s'aprecien certes diferències en els recursos econòmics que tenen les joves, per exemple, en l'accés a serveis psicològics privats o en diferències materials de les cases on viuen. Les participants generalment viuen en pisos compartits entre quatre persones. A la comarca del Bages, la majoria d'habitats tenen una mida d'entre 60 i 119 m² (IDESCAT, 2011). Algunes participants són migrants o filles de migrants. Tot i tenir certa diversitat, la major part de les participants són persones blanques, no creients o atees, que parlen català i castellà. La dificultat per trobar diversitat de participants en relació amb la classe social i la raça o l'ètnia probablement té relació amb la meua posició de persona blanca de classe treballadora. Les participants han tingut accés i han completat estudis obligatoris i la majoria han cursat o estan cursant estudis superiors. En general, no tenen diversitat funcional, però algunes pateixen problemes de salut mental. Hi ha persones vinculades a moviments socials i d'altres que no. En relació amb el lloc d'origen i residència i amb la dimensió d'urbà o rural, hi ha diversitat de municipis del Bages i de ciutats de fora de la comarca on han marxat per emancipar-se: 15 participants tenen la casa familiar en un poble o en una zona rural del Bages, i 12, a Manresa. En relació amb la casa pròpia, 12 s'han emancipat a Manresa; 8, a Barcelona; 4, en un poble o en una zona rural del Bages; 1, a Lleida; 1, en un poble o en una zona rural fora de Catalunya, i 1, en una ciutat a l'estranger.

4. El poder als espais de la casa

L'adultisme és el sistema que sosté l'opressió del poder adult sobre joves i infants (Flasher, 1978). L'experiència de les joves a la casa familiar està travessada per l'adultisme, que atorga a les persones adultes poder i privilegis per sobre de les seves vides (Singh, 2013), la qual cosa provoca la jerarquització de les relacions entre adultes i infants o joves (Flasher, 1978). A més, l'espai domèstic, així com altres espais quotidians com ara el lloc de treball, els espais de socialització o l'espai públic, es configura basant-se en el domini heterosexual (Valentine, 1993). Així doncs, l'adultisme, el cissexisme i l'heteronorma es combinen limitant les possibilitats d'autoidentificació i expressió de les joves LGBT+ (Hall, 2021). En conseqüència, l'adultisme té un impacte específicament negatiu en les joves LGBT+, ja que les adultes dominen l'espai domèstic on, generalment, promouen valors cissexistes i heterosexistes (Schroeder, 2012).

Les dinàmiques de desigualtat presents a la casa familiar en relació amb l'adultisme i la cisheteronorma es tradueixen en l'ús i el poder sobre els espais de la casa. Les joves tendeixen a viure els espais de la casa familiar de forma rígida i amb separacions clares entre les diferents habitacions. En els espais compartits amb altres membres de la família, com ara la sala d'estar, el rebedor o la cuina, les joves relaten més malestar. Per aquest motiu, en molts casos eviten estar als espais compartits o es retiren als seus dormitoris. El Manu s'identifica com a *marika*, té 24 anys i diu això sobre la sala d'estar de la casa familiar: «L'espai és reduït al sofà, si som molts, soc jo qui marxo al dormitori. Són dinàmiques que tenim establertes a casa, jo mai m'he imposat». Com podem veure en el relat del Manu, hi ha una norma implícita que limita l'ús que pot fer de l'espai. L'adultisme provoca que els espais que habiten les joves siguin hostils per a les persones que qüestionen la cisheteronormativitat (Schroeder, 2012) i això repercuteix en l'ocupació dels espais de la casa. El Rubèn, un home cis gai de 23 anys, té una experiència semblant: «no sentia que la sala d'estar fos un espai dedicat a mi, per tant, no hi passava temps». El poder desigual a la casa familiar contribueix al fet que les joves LGBT+ prefereixin estar als espais on troben més intimitat. Les joves senten més benestar als espais en els quals poden fer un ús individual, com ara el bany o el dormitori. Aquest últim s'han relacionat amb l'autonomia en estudis sobre noies adolescents (Hyams, 2003). A més, la intimitat és la que permet que en aquests espais, on la mirada de mares i pares no hi és, les joves puguin experimentar més lliurement amb el seu gènere i la seva sexualitat (vegeu Pascual-Bordas, 2023). En conseqüència, al dormitori o al bany tenen lloc pràctiques que són invisibles a la resta d'espais de la casa familiar. La intimitat d'aquests espais genera sensacions de seguretat i control a les joves LGBT+, per exemple, la Gemma, una dona cis lesbiana de 29 anys, descriu així el seu dormitori: «Quan vaig explicar als meus pares que m'agraden les noies, ho vaig fer dins el meu dormitori. Era el meu espai de confidencialitat, on sentia que podia tenir més control». El poder que la Gemma té sobre el seu dormitori li va permetre compartir la seva orientació sexual amb

més control que en qualsevol altre lloc de la casa. Els espais domèstics com ara els dormitoris o els banys han estat considerats subjectius, no acadèmics, i han quedat desatesos en la recerca geogràfica (Longhurst, 2000). Tot i això, aporten informació rellevant per comprendre processos socials. La Sandra, una dona cis bisexual de 26 anys, explica que per a ella el dormitori: «És l'únic espai de casa que sento com que em puc expressar 100% com soc jo amb qui estigui». Per a ella, el dormitori «s'assembla al bany, tinc llibertat per poder mirar o fer el que sigui sense vergonya». El bany és l'espai de la casa on està permesa i justificada la solitud (Busch, 1999), això també passa amb el dormitori. Per això, aquests dos espais d'intimitat de la casa representen llocs on la pressió per complir les expectatives socials baixa, i això permet que es visquin amb més comoditat. La Laia, una dona cis lesbiana de 21 anys, defineix el dormitori com una «casa dins de casa», ja que és on ha pogut experimentar coses que no podien ser visibles en uns altres espais. Això també es trasllada a la llibertat en l'àmbit sexual. De fet, el dormitori i el bany de la casa familiar són molt rellevants per a la sexualitat de les joves. El Marc, un home cis gai de 25 anys, diu això sobre el bany: «Era un espai on anava a fantasiejar a nivell sexual, quan era més gran mirava pornografia perquè tenia la intimitat que en altres llocs no tenia». En aquest exemple hi podem veure com la sexualitat no heterosexual pot explorar-se en els espais més ocults a la mirada externa.

L'experiència als espais de la casa pròpia és diferent, ja que hi ha una clara diferència en la manera com les joves viuen la separació entre els espais. A la casa pròpia desapareix la divisió rígida dels espais, de manera que les joves LGBT+ tenen una experiència més contínua i global de la casa. Per exemple, l'Eva, una dona cis bisexual de 27 anys, diu: «Tinc molta més llibertat en comparació amb la casa familiar, estan molt més difuminats els espais a casa meva que a la casa familiar. La transició no és tan bèstia dels espais semiprivats de la casa als espais totalment privats».

A diferència de la casa familiar, on els espais d'intimitat solen ser en moments i habitacions específiques, la totalitat de la casa pròpia pot ser un espai d'intimitat compartida en la majoria d'experiències de les participants. La Laura, una dona cis lesbiana de 28 anys, expressa el contrast que sentia al bany de la casa familiar amb el que sent al bany de casa seva: «[...] ha passat a ser un lloc molt neutre en aquest aspecte, ja no és un lloc on amagar-te per plorar quan estàs trista, perquè tens llibertat per fer-ho on sigui». En aquest cas, el mateix espai té unes connotacions diferenciades per a la Laura en cadascuna de les cases. A la casa de les joves, la llibertat que hi senten en relació amb l'edat, el gènere i l'orientació sexual fa que no experimentin contrastos emocionals entre espais. Per exemple, li Lua, una persona no-binària de 20 anys, diu: «A casa *me* mare el meu dormitori era l'únic lloc on podia ser jo mateixi, però a aquesta casa la veritat és que puc ser jo a tot arreu». Així, espais que estaven connotats emocionalment a la casa pròpia es viuen de forma més neutra.

Les joves LGBT+ experimenten restriccions en l'expressió de la seva identitat en els espais compartits de la casa familiar a causa de la interacció entre l'adultisme i la cisheteronorma. Per evitar aquestes limitacions, busquen intimi-

tat en l'ús d'espais com el bany o el dormitori, on poden expressar-se de forma més lliure. Quan es traslladen a la casa pròpia, l'experiència canvia. Els espais de la seva llar són més flexibles i neutres, i això permet a les joves experimentar més benestar i control als espais domèstics, la qual cosa afavoreix el desenvolupament de la seva identitat lliure de reaccions de rebuig o indiferència. En resum, les dinàmiques de poder afecten la manera com les joves LGBT+ utilitzen i transformen els espais de casa, i això influeix en la seva capacitat d'expressar-se lliurement i autènticament.

5. La interacció de l'adultisme i la cisheteronorma a la casa familiar

En les vivències de les joves LGBT+ recollides en aquesta recerca, l'adultisme es manifesta a la casa compartida amb la família a través de normes establertes pel poder adult que són transmeses a les joves com a inqüestionables. La marcada jerarquia del poder adult es fa explícita en els relats de les joves, que senten que el seu criteri no es té en compte. Per exemple, li⁶ Lua diu: «Hi ha converses que he tingut amb *me* mare que me les ha com invalidat pel tema d'«ets massa jove»». A la cuina, compartint converses amb la seva mare, ella li ha dit que no tenia edat per poder opinar. Els relats de les joves mostren com la seva visió és considerada menys vàlida i això els genera una sensació de qüestionament i malestar. Tal com indica Bell (1995), l'adultisme afecta l'autonomia i l'autoestima de les joves, en les quals provoca sentiments d'impotència i desesperança. El malestar que experimenten les joves a la casa familiar també té a veure amb les expectatives envers el seu futur professional i personal. Les joves senten pressió per ajustar-se a les expectatives normatives que les famílies dipositen en elles. La dependència econòmica i emocional de les joves envers les adultes porta a una manca de llibertat de les joves i a una pressió per no desviar-se de les opinions ni de les expectatives de les seves mares i pares, per por de les repercussions que pugui tenir que no es comportin com s'espera que ho facin. Les joves expressen una manca de reconeixement i de confiança per part de mares i pares que perpetua el desequilibri de poder a la casa familiar.

La complexa interacció de l'adultisme, el cissexisme i l'heteronorma genera dinàmiques de poder que influeixen en el desenvolupament i la identitat de les persones joves LGBT+. La visibilitat i el domini de la cisheteronorma en els espais quotidians fa que les joves LGBT+ hi desenvolupin estratègies d'adaptació (Pfeffer, 2012, 2014), per exemple, evitant expressar la seva orientació sexual i/o identitat de gènere amb la família per la por de patir rebuig i altres conseqüències negatives (D'Augelli et al., 2005). Li Lua, per exemple, intueix que la seva mare no acceptarà la seva identitat de gènere. Per això, al rebedor de la casa familiar l'amaga utilitzant uns pronoms i un nom amb el qual no se sent identificadi: «És el primer lloc de la casa on he de fer el canvi mental

6. En aquest article s'utilitza el llenguatge inclusiu basant-se en la *Guia gramatical de llenguatge no-binari* (2023), elaborada per diversos autoris, dirigida per Jun Moyano i editada per Raig Verd.

de dir-me a mi mateixi en pronoms femenins perquè no ho saben. Llavors és complicat». En aquest cas, el rebedor fa explícita l'entrada a la casa familiar i la imposició de certes normes que fan que li Lua es vegi forçadi a amagar la seva identitat de gènere per evitar el possible rebuig de la seva mare. La presumpció que les persones joves són heterosexuales i tenen una identitat de gènere normativa per defecte (Kitzinger, 2005) fa que les joves restringeixin la seva expressió. Això els genera malestar i emocions contradictòries.

La mirada adulta actua com a mecanisme de control sobre el comportament de les joves que integren les expectatives de les adultes dins les seves pròpies identitats (Lesko, 2001). La perpetuació del domini heterosexual a casa (Cappellato i Mangarella, 2014) empeny les joves a seguir els models dominants i impedeix que puguin gaudir plenament de les seves relacions sexoafectives. Segons diversos estudis (vegeu Frost et al., 2016; Moody i Grant Smith, 2013; Platero, 2014), compartir la identitat de gènere no normativa és un moment associat a la por i l'alliberació. En general, les converses sobre la identitat de gènere i/o l'orientació sexual no normativa que les joves d'aquest estudi comparteixen amb les famílies generen reaccions de rebuig o indiferència. Algunes participants relaten violències masclistes i LGBTI-fòbia a la casa familiar (violència física, sexual i psicològica, entre d'altres) per part de les membres de la seva família. La major de participants relaten reaccions d'indiferència en relació amb la identitat de gènere o l'orientació sexual no normativa, rebuig verbal i/o invisibilització. Malgrat això, algunes joves també relaten converses positives i processos d'acceptació per part de la família que acaba sent un suport emocional per a les joves.

A casa, la família, l'heteronorma i el cissexisme no només es creuen amb l'adultisme, sinó que l'adultisme proporciona el context idoni perquè les condicions heterosexistes i cissexistes prosperin (Hall, 2021), per exemple, considerant que la diversitat sexual i de gènere és només una fase que s'ha de superar abans de l'edat adulta (Chan, 2006) o considerant les joves incapaces de fer el seu propi procés d'autoidentificació (Hill i Menvielle, 2009). Això es mostra en l'experiència de la Queralt, una dona cis bisexual de 26 anys, a la sala d'estar de la casa familiar: «És on li vaig dir al meu pare que soc bisexual i em va dir “ja t'aniràs definint”. És l'espai on he explicat més experiències meves, respecte a l'orientació, a vegades he sentit acceptació, però també qüestionament».

L'adultisme subestima les capacitats, el valor i les veus de les joves, posant les adultes al centre i invalidant les perspectives d'infants i adolescents (Platero et al., 2023), fet que promou la reproducció del cisheteropatriarcat. També fa que la infància i la joventut es concebi com un estat de transitorietat durant el qual la persona és immadura i incapaç de comprendre la seva identitat, especialment quan aquesta no segueix les expectatives de les adultes sobre la identitat de gènere (Langarita et al., 2023; Platero et al., 2023) o l'orientació sexual. A més, en el relat de la Queralt, el monosexisme, l'estructura social que opera a través de la presumpció que totes les persones senten o han de sentir atracció cap a un sol gènere (Eisner, 2023) també està operant, ja que el seu pare entén que la bisexualitat és una etapa i no una orientació per si mateixa.

L'impacte emocional del rebuig familiar és especialment dolorós en l'adolescència i la joventut, un període vulnerable. El relat de la Sandra sobre la conversa mantinguda a la sala d'estar de la casa familiar exemplifica com d'important hagués estat per ella rebre una reacció positiva per part de la seva mare i el seu pare:

Mirar les seves cares de decepció per estar amb una noia o per pensar que no estava anant per bon camí era el que més mal em feia. La decepció. Ningú de casa em donava suport en aquest sentit, necessitava algunes paraules per part seva que em tranquil·litzessin, que em fessin sentir que igualment m'estimaven.

El relat de la Sandra exemplifica com les relacions de poder adult a casa són una clau indispensable per aplicar i reproduir el cisheteropatriarcat. La invisibilitat d'orientacions sexuals i identitats de gènere no normatives a la casa familiar i el rebuig davant de la diversitat porta a sentiments d'exclusió a les joves LGBT+ en un lloc clau per al seu desenvolupament: la llar. Hi ha una concepció adulta del que és ser una persona LGBT+ «acceptable» socialment que té a veure amb trajectòries de vida que s'han assimilat a l'heteronormativitat a través del matrimoni i la conformació d'una família nuclear (Davy, 2023). Això opera limitant la legitimitat de les persones petites i joves LGBT+ que no assoleixen aquests paràmetres, per la qual cosa no poden ser acceptades (Davy, 2023).

6. Trencar amb l'adultisme i la cisheteronorma a la casa pròpia

Emancipar-se de la casa familiar i anar a viure sol o sola, amb parella o amb amitats, contribueix a promoure l'empoderament juvenil (Agud et al., 2017). Tot i això, a Catalunya existeix una gran dificultat per emancipar-se durant la joventut (Observatori Català de la Joventut, 2022), ja que la taxa d'emancipació de joves és molt més baixa respecte a la resta de països europeus (Observatori Català de la Joventut, 2016). Les joves tenen dificultats per accedir a l'habitatge a causa del seu elevat cost, la qual cosa les porta a residir a la casa familiar fins a edats avançades, i això genera tensions i un impacte psicològic negatiu (Trenc, 2001) que porta les persones LGBT+ rebutjades per la seva família a una situació de vulnerabilitat, ja que es veuen forçades a conviure amb gent que no accepta la seva identitat. Quan les joves aconsegueixen mudar-se a un altre habitatge, i tenen la possibilitat d'escollir, van a viure amb persones que també són LGBT+ o respecten i reconeixen la seva dissidència. La situació de precarietat econòmica de gran part de les joves de Catalunya es fa evident a la casa pròpia, on moltes vegades no hi ha calefacció, té habitacions molt petites, mobles vells, etc. Malgrat que això condiciona negativament l'experiència a la casa pròpia, les joves LGBT+ expressen que s'hi senten lliures i còmodes per ser joves LGBT+ en comparació amb la casa familiar. Les joves es relacionen entre elles des d'una posició d'igualtat, per exemple, la Berta, una dona cis bisexual de 21 anys, expressa que a la sala d'estar de casa seva se sent «acceptada, reco-

neguda, no qüestionada... Si es generen debats són d'igual a igual...», això fa que no s'experimenti desigualtat en relació amb l'edat, la identitat sexual i de gènere. L'adultisme afegit al rol de poder que tenen les mares i els pares actua com a sistema de control i disciplina, cosa que deixa les persones joves sense participar en els processos de presa de decisions (Bell, 1995). Per això, algunes de les diferències de l'experiència a la casa pròpia tenen a veure amb el fet de no haver de seguir les normes adultes. Per exemple, per al Pau, un home trans de 29 anys, el fet de poder utilitzar la seva pròpia cuina sense normes li genera benestar a casa seva: «per fi és la meua cuina i ningú em diu què he de fer, fora paternalisme». La casa representa un lloc fonamental per adquirir aprenentatges significatius relacionats amb les normatives sexuals i de gènere (Choi, 2013) i això es veu reflectit en les experiències de les joves en espais concrets de la casa. En el cas de la Laura, el gènere també té a veure amb l'autonomia que experimenta al rebedor de casa pel fet de ser dona: «La sensació és d'orgull, perquè està socialment vist que les dones sovint necessiten la presència d'un home, i per mi el rebedor és el punt d'entrada d'un lloc que m'he fet jo sense ajuda de ningú, on em sento a gust i protegida». En aquest exemple podem veure com la Laura sent orgull relacionat amb el fet que és capaç de conformar una llar sense la presència d'un home, fet que desestabilitza la idea de la casa associada a la família cisheteronuclear. Aquest exemple també mostra la importància de posar el focus d'atenció en espais concrets de la casa per comprendre les dinàmiques de poder que hi són presents. En aquest cas, l'experiència al rebedor ofereix informació sobre les sensacions de benestar que experimenten les joves quan entren a casa seva, ja que representa un espai còmode en relació amb la dissidència sexual i de gènere. A la casa pròpia el domini i la visibilitat no és cisheterosexual, sinó que es dilueix la pressió per seguir aquesta norma. Pel Pau, això es fa explícit al dormitori de casa seva: «en aquesta estança *lo* estrany seria ser cishetero». La casa pròpia pot esdevenir un espai de seguretat en el qual es tornen visibles les relacions no heterosexuales. Per exemple, parlant de casa seva, l'Eva, una dona cis bisexual de 27 anys, explica com es normalitzen les relacions que té amb dones a la seva sala d'estar: «És un espai que li dona més normalitat a les relacions entre *ties*, és com un espai semipúblic on hi ha més quotidianitat». En aquest cas, la sala d'estar possibilita a l'Eva la visibilitat de les relacions entre dones, normalitzant allò que no és habitual en altres espais quotidians on el domini és heterosexual. La llar representa un espai rellevant en la construcció de la identitat, per això és necessari que les persones LGBT+ hi puguin expressar i desenvolupar la seva identitat sexual i de gènere.

La casa familiar de les participants està conformada per famílies nuclears cisheterosexuales, en les quals les relacions que s'hi donen són imprescindibles per reproduir el poder adult i el cisheteropatriarcat. En canvi, a la casa pròpia les relacions són més lliures de jerarquies en relació amb l'edat, el gènere i l'orientació sexual; però es fa més evident l'opressió per altres eixos de desigualtat, com ara la situació econòmica precària. Per exemple, l'Eva, sobre la seva experiència a la cuina de casa seva, diu: «Ho relaciono amb la precarietat. Espais molt reduïts que no et permeten desenvolupar-te adequadament ni

fer-ne un ús òptim». Ella associa la casa pròpia amb la llibertat en relació amb el gènere i l'orientació, tot i això, la situació econòmica li genera malestar, de manera que en cadaçuna de les cases l'Eva experimenta opressions i privilegis per eixos diversos. És a dir, les cases i els espais d'aquestes no es redueixen a llocs de malestar o benestar, ja que són alliberadors en alguns aspectes i restrictius en altres. El dormitori de la casa pròpia és un espai en el qual les joves LGBT+ poden viure plenament la seva identitat de gènere i orientació sexual. Per exemple, el Marc vincula el dormitori de casa seva amb l'orgull d'haver trobat la manera de viure la seva identitat còmodament: «El meu dormitori és el meu espai personal i tenir-lo em fa sentir orgullós d'haver-lo aconseguit. Sento que estic construint una vida on em sento còmode». Tal com podem veure, el dormitori té una forta relació amb la identitat.

A la casa pròpia les joves expressen que la seva sexualitat (no heterosexual) forma part del seu dia a dia de forma visible. Les joves LGBT+ actuen com a referents i figures de suport entre elles mateixes, per això, algunes participants troben la possibilitat d'explorar la seva identitat de gènere i la seva orientació sexual quan marxen a la casa pròpia. En comparació amb la casa familiar, la presència de violències masclistes i la LGBTI-fòbia a la casa pròpia és gairebé inexistència en els relats de les joves, i en els pocs casos en què es dona és per part de persones externes. La casa pot esdevenir, doncs, un espai de transformació en contrast amb la discriminació experimentada en altres espais. Amb el pas del temps i després d'emancipar-se, les joves LGBT+ se senten més còmodes en relació amb la seva edat, gènere i orientació sexual amb les seves famílies i, consegüentment, a la casa familiar. La Gemma explica els canvis que ha experimentat a partir de l'acceptació de la seva orientació sexual per part de la seva mare i el seu pare:

Ara, vivint sola i sense els meus pares, m'he sentit alliberada. Allà [a la casa familiar] em sentia una mica en una presó. No em veien bé, estaven preocupats, teníem punts de vista diferents envers les relacions sexoafectives, ara a mi em veuen feliç i també són més feliços. Agraïxo que hagin fet un canvi de mentalitat.

En la majoria dels relats de les participants LGBT+, les famílies que inicialment han rebutjat la identitat de gènere i/o l'orientació sexual de les joves segueixen un procés d'acceptació que permet que les joves se sentin més lliures d'expressar-se. D'aquesta manera, la casa familiar és viu més còmodament des que hi ha una casa pròpia i això permet que les joves puguin mostrar més lliurement la seva identitat.

7. Conclusions

Aquest estudi contribueix a treballar l'àmbit de les geografies de les sexualitats, destacant el paper de l'adultisme i la cisheteronorma en un dels espais quotidians més rellevants: la casa. La recerca pretén obrir la porta a l'estudi de la

casa com a espai complex on es reproduïxen i es transformen les relacions de poder relacionades amb eixos de desigualtat com ara el gènere, l'orientació sexual o l'edat. Les experiències en diferents espais domèstics destaquen la importància de superar la dicotomia entre l'espai públic i privat i reconèixer la importància de la llar en l'àmbit de la geografia i l'estudi de desigualtats socials.

La casa familiar és un espai rellevant per a les joves LGBT+ en el qual experimenten adultisme i pressió per seguir les expectatives familiars cisheteronormatives. El poder adult i el domini cisheterosexual es combinen i esdevenen rebuig, violències, invalidació i invisibilització de les identitats de gènere i de les orientacions sexuals diverses de les joves, la qual cosa els genera una pressió constant per encaixar amb les expectatives familiars cisheteronormatives. La desigualtat de poder present a la casa familiar es trasllada també a l'ús dels espais de la casa, i això provoca que les joves tinguin un control baix o nul en els espais compartits amb la resta de familiars amb qui conviuen. Tot això limita el desenvolupament i l'expressió de la identitat de les joves LGBT+ i provoca que la seva experiència a la casa familiar estigui marcada per sensacions de malestar i emocions contradictòries.

La casa pròpia representa una millora substancialment positiva pel que fa a l'experiència plena de la identitat de gènere i sexualitat de les joves. Desapareix la necessitat d'utilitzar estratègies per encaixar amb la normativitat, ja que a casa de les joves s'hi dilueix la presència de norma. Les joves es relacionen en condicions d'igualtat en referència a l'edat, el gènere i l'orientació sexual, pel fet que escullen anar a viure amb persones semblants a elles quant als eixos esmentats. A la casa pròpia, la possibilitat d'expressar i fer visibles identitats i expressions que socialment estan fora de la norma i tenir referents LGBT+ genera sensacions de benestar i exerceix un impacte emocional positiu en les joves. Tot i que a casa seva les joves experimenten malestars per altres motius, com ara la precarietat econòmica, les joves es relacionen des d'una posició d'igualtat que permet que explorin i es mostrin de maneres que no eren possibles a la casa familiar. Això genera un contrast amb l'experiència a la casa pròpia, i aquesta última es converteix en un espai de llibertat i resistència. A la casa pròpia, les joves poden incorporar i fer visible la sexualitat com a part de la seva quotidianitat i tenir control sobre els diversos espais que hi ha, de manera que l'experiència que hi viuen és més fluida.

Els resultats d'aquesta recerca destaquen la importància de la llar en el desenvolupament de la identitat i en la reproducció o transformació de les estructures socials hegemòniques. Dels resultats es desprèn la necessitat d'informar i proporcionar eines a les famílies per acceptar i acompanyar les identitats i les orientacions sexuals no normatives de les joves. La recerca posa en relleu la necessitat d'implantar polítiques socials que possibilitin una educació sexual accessible que incorpori pràctiques i identitats diverses, adreçades tant a joves com a adultes, així com polítiques d'habitatge que possibilitin la independència de les joves respecte a les seves famílies facilitant-los l'accés a l'habitatge, especialment en el cas de joves LGBT+ que no poden expressar ni desenvolupar

lliurement la seva identitat sexual i de gènere dins la llar familiar. En resum, aquest estudi posa de manifest la complexitat de vivències de les joves LGBT+ als espais domèstics familiars i personals, subratllant la importància de crear entorns inclusius, tant a nivell familiar com social i polític. Aquest estudi destaca la complexitat d'experiències de les joves LGBT+ als seus espais domèstics aportant dades que destaquen la importància de realitzar intervencions que promoguin la inclusió i el benestar del col·lectiu. Finalment, la recerca destaca la interrelació entre l'espai domèstic i l'espai públic, subratllant la importància de l'estudi de la llar com un espai central per a la identitat i el benestar emocional de les joves LGBT+.

Referències bibliogràfiques

- AGUD-MORELL, Ingrid; CIRASO-CALÍ, Anna; PINEDA-HERRERO, Pilar i SOLER-MASÓ, Pere (2017). «Percepción de los jóvenes sobre los espacios y momentos en su proceso de empoderamiento: Una aproximación cuantitativa». *Pedagogía Social: Revista Interuniversitaria*, 30, 51-66.
- BELL, John (1995). «Understanding Adulthood: A Major Obstacle to Developing Positive Youth-Adult Relationships». *YouthBuild USA*.
- BLUNT, Alison i DOWLING, Robyn (2006). *Home*. Abingdon: Routledge.
- BLUNT, Alison i VARLEY, Ann (2004). «Geographies of home». *Cultural Geographies*, 11 (1), 3-6.
- BOURIS, Alida; GUILAMO-RAMOS, Vincent; PICKARD, Angela; SHIU, Chengshi; LOOSIER, Penny S.; DITTUS, Patricia; GLOPPEN, Kari i WALDMILLER, J. Michael (2010). «A systematic review of parental influences on the health and well-being of lesbian, gay, and bisexual youth: Time for a new public health research and practice agenda». *The Journal of Primary Prevention*, 31 (5-6), 273-309.
<<https://doi.org/10.1007/s10935-010-0229-1>>
- BUSCH, Akiko (1999). *Geography of home: Writings on where we live*. New York: Princeton Architectural Press.
- CAPPELLATO, Valeria i MANGARELLA, Tiziana (2014). «Sexual citizenship in private and public space: Parents of gay men and lesbians discuss their experiences of pride parades». *Journal of GLBT Family Studies*, 10 (1-2), 211-230.
<<https://doi.org/10.1080/1550428X.2014.857233>>
- CHAN, Phil Cw. (2006). «No, it is not just a phase: An adolescent's right to sexual minority identity under the United Nations Convention on the rights of the child». *The International Journal of Human Rights*, 10 (2), 161-176.
- CHOI, Youngsook (2013). «The meaning of home for transgendered people». A: *Queer presences and absences*. Londres: Palgrave Macmillan UK, 118-140.
- CRENSHAW, Kimberlé (1989). «Demarginalizing the intersection of race and sex: A black feminist critique of antidiscrimination doctrine, feminist theory, and anti-racist politics». A: *Feminist legal theories*. University of Chicago Legal Forum, 139-167.
- (1991). «Mapping the margins: Intersectionality, identity politics, and violence against women of color». *Stanford Law Review*, 43 (6), 1241-1299.
- D'AUGELLI, Anthony R. (2005). «Stress and adaptation among families of lesbian, gay, and bisexual youth». *Journal of GLBT Family Studies*, 1 (2), 115-135.
<https://doi.org/10.1300/J461v01n02_07>

- D'AUGELLI, Anthony R.; GROSSMAN, Arnold H. i STARKS, Michael T. (2005). «Parents' awareness of lesbian, gay, and bisexual youths' sexual orientation». *Journal of Marriage and Family*, 67 (2), 474-482.
<<https://doi.org/10.1111/j.0022-2445.2005.00129.x>>
- (2006). «Childhood gender atypicality, victimization, and PTSD among lesbian, gay, and bisexual youth». *Journal of Interpersonal Violence*, 21 (11), 1462-1482.
<<https://doi.org/10.1177/0886260506293482>>
- D'AUGELLI, Anthony R.; HERSHBERGER, Scott L. i PILKINGTON, Neil W. (1998). «Lesbian, gay, and bisexual youth and their families: Disclosure of sexual orientation and its consequences». *American Journal of Orthopsychiatry*, 68 (3), 361-371.
<<https://doi.org/10.1037/h0080345>>
- DAVY, Zowie (2023). «Nomadic ethics versus adultism: Towards equitable healthcare futures». A: *Child-Friendly Perspectives on Gender and Sexual Diversity*. Nova York: Routledge, 47-63.
- EISNER, Shiri (2023). *Bi: Apuntes para una revolución bisexual*. Barcelona: Descontrol Editorial. Edició original: *Bi: Notes for a bisexual revolution*.
- ELWOOD, Sarah A. (2000). «Lesbian Living Spaces: Multiple Meanings of Home». *Journal of Lesbian Studies*, 4 (1), 11-27.
- FLASHER, Jack (1978). «Adultism». *Adolescence*, 13 (51), 517-523.
- FORMBY, E. (2011). «Sex and relationships education, sexual health, and lesbian, gay and bisexual cultures: Views from young people». *Sex Education: Sexuality, Society and Learning*, 11 (3), 255-266.
<<https://doi.org/10.1080/14681811.2011.590078>>
- FROST, David M.; MEYER, Illan H. i SCHWARTZ, Sharon (2016). «Social support networks among diverse sexual minority populations». *American Journal of Orthopsychiatry*, 86 (1), 91-102.
<<https://doi.org/10.1037/ort0000117>>
- GARCIA I GONZÁLEZ, Mireia (2019). «Interseccionalitat i estudis de gènere en geografia rural: Un estat de la qüestió (2008-2015)». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 65 (3), 603-627.
<<https://doi.org/10.5565/rev/dag.575>>
- GARCIA-RAMON, Maria Dolors (1998). «Gènere, espai i societat: Una panoràmica de la geografia internacional a finals dels anys 90». *Cuadernos de Geografía. Universidad de Valencia*, 64, 1-17.
- GORMAN-MURRAY, Andrew (2006). *Queering Home, Domesticating Deviance: Geographies of Sexuality and Home in Australia*. PhD diss., Macquarie University.
- (2012). «Queer politics at home: Gay men's management of the public/private boundary». *New Zealand Geographer*, 68 (2), 111-120.
- (2015). «Twentysomethings and Twentagers: Subjectivities, Spaces and Young Men at Home». *Gender, Place & Culture*, 22 (3), 422-439.
<<https://doi.org/10.1080/0966369X.2013.879100>>
- HALL, Seventy F. (2021). «Panoptical time, cissexism, and heterosexism: How discourses of adultism discipline queer and trans youth». *Feminist Formations*, 33 (2), 283-312.
- HILL, Darryl B. i MENVIELLE, Edgardo (2009). «You have to give them a place where they feel protected and safe and loved: The views of parents who have gender-various children and adolescents». *Journal of LGBT Youth*, 6 (2-3), 243-271.
- HOPKINS, Peter i PAIN, Rachel (2007). «Geographies of age: Thinking relationally». *Area*, 39 (3), 287-294.
<<https://doi.org/10.1111/j.1475-4762.2007.00750.x>>

- HYAMS, Melissa (2003). «Adolescent latina bodyspaces: Making homegirls, homebodies and homeplaces». *Antipode*, 35, 535-558.
- INSTITUT D'ESTADÍSTICA DE CATALUNYA (IDESCAT) (2011). <<https://www.idescat.cat/>> [Data de consulta: 10/11/2023].
- (2022). <<https://www.idescat.cat/>> [Data de consulta: 10/09/2023].
- (2024). *Bages*. Recuperat de <<https://www.idescat.cat/emex/?id=07>>.
- JOHNSON, Louise C. (2006). «Browsing the Modern Kitchen: A Feast of Gender, Place and Culture (Part 1)». *Gender, Place & Culture: A Journal of Feminist Geography*, 13 (2), 123-132.
<<https://doi.org/10.1080/09663690600573601>>
- JOHNSTON, Lynda (2019). *Transforming gender, sex, and place geographies of gender variance*. Nova York: Routledge.
- KITZINGER, Celia (2005). «Heteronormativity in Action: Reproducing the Heterosexual Nuclear Family in After-hours Medical Calls Language, Interaction, and Social Problems». *Social Problems*, 52 (4), 477-498.
- LANGARITA, Jose Antonio; SANTOS, Ana Cristina; MONTENEGRO, Marisela i UREK, Mojca (eds.) (2023). *Child-friendly Perspectives on Gender and Sexual Diversity: Beyond Adultcentrism*. Londres: Taylor & Francis.
- LANGARITA ADIEGO, Jose Antonio (2020). «Sexual and gender diversity in small cities: LGBT experiences in Girona, Spain». *Gender, Place & Culture*, 27 (9), 1348-1365.
- LANGARITA ADIEGO, Jose Antonio; MAS GRAU, Jordi i JUBANY, Olga (2019). «Geografías de la diversidad sexogenérica más allá de la gran ciudad: Experiencias, discursos y prácticas en dos ciudades medianas de Cataluña». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 65 (3), 473.
<<https://doi.org/10.5565/rev/dag.572>>
- LESKO, Nancy (2001). *Act Your Age!: A Cultural Construction of Adolescence*. Nova York: Routledge.
- LONGHURST, Robyn (2000). «Men's bodies and bathrooms». A: *Bodies: Exploring Fluid Boundaries*. Londres: Routledge, 66-90.
- MCCALL, Leslie (2005). «The complexity of intersectionality». *Journal of Women in Culture and Society*, 30 (3), 1771-1800.
<<https://doi.org/10.1086/426800>>
- MOODY, Chère i GRANT SMITH, Nathan (2013). «Suicide protective factors among trans adults». *Archives of Sexual Behavior*, 42 (5), 739-752.
<<https://doi.org/10.1007/s10508-013-0099-8>>
- MYRDAHL, Tiffany Muller (2015). «Ordinary (Small) Cities and LGBQ Lives». *ACME: An International Journal for Critical Geographies*, 12 (2), 279-304.
- OBSERVATORI CATALÀ DE LA JOVENTUT (2016). *Situació laboral de les persones joves a Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. Direcció General de Joventut.
- (2022). *Situació laboral de la joventut: Informe trimestral elaborat a partir de les darreres dades de l'Enquesta de població activa*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Agència Catalana de la Joventut.
- PATEMAN, Carole (1983). «Feminist Critiques of the Public/Private Dichotomy». A: S. I. BENN i G. F. GAUS (eds.). *Public and Private in Social Life*. Nova York: St. Martin's Press, 281-303.
- PASCUAL-BORDAS, Júlia (2023). «The domestic bathroom: A strongbox for gender performativity and transgression». *Social & Cultural Geography*, 1-19.

- (en revisió). «Resisting and transgressing cisheteronormativity at home: LGBT+ youths' active strategies». *Sexualities*. [En revisió]
- PASCUAL-BORDAS, Júlia i RODÓ-ZÁRATE, Maria (2022). «Gender, sexuality and home: Young non-heterosexual women and their experiences in domestic space rooms in a medium-sized city in Catalonia». *Gender, Place & Culture*, 29 (11), 1639-1661.
- PEFFER, Carla A. (2012). «Normative Resistance and Inventive Pragmatism: Negotiating Structure and Agency in Transgender Families». *Gender and Society*, 26 (4), 574-602.
<<https://doi.org/10.1177/0891243212445467>>
- (2014). «“I don't like passing as a straight woman”: Queer negotiations of identity and social group membership». *American Journal of Sociology*, 120 (1), 1-44.
<<https://doi.org/10.1086/677197>>
- PILKEY, Brent; SCICLUNA, Rachael M.; CAMPKIN, Ben i PENNER, Barbara (2017). *Sexuality and gender at home: experience, politics, transgression*. Londres: Taylor & Francis eBooks DRM Free Collection.
- PLATERO, Lucas R. (2014). «The Influence of Psychiatric and Legal Discourses on Parents of Gender-Nonconforming Children and Trans Youths in Spain». *Journal of GLBT Family Studies*, 10 (1-2), 145-167.
- PLATERO, Lucas R.; SAN ROMÁN, Beatriz; MONTENEGRO, Marisela i PUJOL, Joan (2023). «Discourses on trans children: Adult-centric narratives and youth fluid identities». A: *Child-Friendly Perspectives on Gender and Sexual Diversity*. Londres: Routledge, 9-25.
- PLUMMER, Kenneth (2003). «Private decisions and public dialogue». A: PLUMMER, K. (ed.). *Intimate citizen-ship*. University of Washington Press, 67-83.
- RODÓ-DE-ZÁRATE, Maria (2013). «Developing geographies of intersectionality with Relief Maps: Reflections from youth research in Manresa, Catalonia». *Gender, Place & Culture*, 21 (8), 925-944.
<<https://doi.org/10.1080/0966369X.2013.817974>>
- (2022). «LGBT People in Small and Medium Villages: Spatial Analyses of Everyday Experiences in a Catalan Region». A: *Mapping LGBTQ Spaces and Places: A Changing World*. Cham: Springer International Publishing, 305-318.
- RODÓ-ZÁRATE, Maria i BAYLINA, Mireia (2019). «Presentació: Geografies de les sexualitats». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 65 (3), 441-449.
<<https://doi.org/10.5565/rev/dag.607>>
- ROSSELIN, Céline (1999). «Chap. 4: The Ins and Outs of the Hall: A Parisian Example». A: CIERAAD, Irene (ed.). *At Home: An Anthropology of Domestic Space*. Syracuse: Syracuse University Press, 53-59.
- ROWNTREE, Margaret R. i ZUFFEREY, Carole (2017). «Lesbians' Embodied and Imagined Homes: 'It's an Internal Journey'». *Sexualities*, 20 (8), 943-958.
<<https://doi.org/10.1177/1363460716677483>>
- SANTOS, Xosé (2016). «Estudis de gènere i sexualitat a Espanya a través de les revistes de geografia (1990-2014)». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 62 (2), 427-448.
<<https://doi.org/10.5565/rev/dag.292>>
- SAVIN-WILLIAMS, Ritch C. (2001). «A Critique of Research on Sexual-Minority Youths». *Journal of Adolescence*, 24 (1), 5-13.
<<https://doi.org/10.1006/jado.2000.0369>>
- SCHROEDER, Christopher G. (2012). «Making Space for Queer Youth: Adolescent and Adult Interactions in Toledo, Ohio». *Gender, Place & Culture*, 19 (5), 635-651.

- SINGH, Anneliese A. (2013). «Transgender Youth of Color and Resilience: Negotiating Oppression and Finding Support». *Sex Roles*, 68, 690-702.
<<https://doi.org/10.1007/s11199-012-0149-z>>
- TAYLOR, Yvette; HINES, Sally i CASEY, Mark (eds.) (2010). *Theorizing intersectionality and sexuality*. Londres: Palgrave Macmillan.
- TRENC, Josep Espluga (2001). «Atur juvenil, salut i exclusió social». *Revista Catalana de Sociologia*, 15, 41-67.
- VALENTINE, Gill (1993). «(Hetero) Sexing Space: Lesbian Perceptions and Experiences of Everyday Space». *Environment and Planning D: Society and Space*, 11 (4), 395-413.
<<https://doi.org/10.1068/d110395>>
- VALENTINE, Gill; SKELTON, Tracey i BUTLER, Ruth (2003). «Coming out and Outcomes: Negotiating Lesbian and Gay Identities with, and in, the Family». *Environment and Planning D: Society and Space*, 21 (4), 479-499.
<<https://doi.org/10.1068/d277t>>
- YOUNG, Iris Marion (2005). «House and home: Feminist variations on a theme». A: *Motherhood and space: Configurations of the maternal through politics, home, and the body*. Nova York: Palgrave Macmillan, 115-147.